

Найпоширенішим іменем можна вважати Марія, адже з-поміж 422 жителів жіночої статі, 66 носять це ім'я. На другому місці за частотністю вживання *Ольга (37), Ганна (35), Оксана (31), Наталія та Ірина (22), Галина (15), Софія та Надія (14)*. Серед менш поширених можна виділити імена *Аджеліка (1), Аліна (2), Гелена (1), Віта (2), Лариса (2), Емілія (2), Олександра (1), Андріана (1), Василина (2), Уляна (1), Алла (1), Євгенія (2), Тереза (1), Емелі (1), Юзефа (1), Яна (1), Сабіна (1)*, а також подвійне ім'я *Іванна-Софія (1)*. З аналізу жіночого іменника помітно, що найпопулярнішими є традиційні імена, які на сучасному етапі вживаються поряд із недавно запозиченими та новомодними іменами.

Серед жіночих імен помітна інваріантність. Явище інваріантності - це імена різних людей, варіанти – різновиди імені однієї людини. Основним іменем вважаємо офіційну (документальну) форму, зафіксовану в антропонімічних словниках [3, с. 97-98]. Особові імена мають велику кількість варіантів, створюючи так звані антропонімічні ряди або антропонімічні гнізда. Наприклад, імена *Зеновія (3) і Зіновія (2)*, *Ганна (35) і Анна (1)*, *Дарія (3) і Дарина (1)* – ці дві форми офіційно затверджені та вживаються паралельно для найменування осіб жіночої статі.

Вибір імені для новонародженого є юридично вільним і залежить від волі найменувачів, тобто батьків. Вони керуються цілком конкретними підставами, обираючи те, а не інше ім'я для своєї дитини. Мотиви вибору жіночих імен у с. Купчинці різноманітні. Одні батьки називають дітей виходячи з милозвучності імен. Інші називають дитину без усякого конкретного мотиву. Частина батьків є прихильниками модних тенденцій.

Жіноча підсистема антропонімікону є консервативною. Вона містить майже виключно канонічні імена, які передаються з покоління в покоління. За походженням найпродуктивнішими є імена грецькі та латинського походження.

Відомо, що будь-яке слово несе інформацію, інформація імені – індивідуальна. Вона не понятійна, а номінативна. Жіночий іменник с.Купчинці – великий і цікавий пласт місцевого побутового мовлення.

Отже, склад жіночого іменника с. Купчинці Козівського району Тернопільської області має загальноукраїнський характер.

ЛІТЕРАТУРА

1. Довбня І. Власні імена в когнітивно – ономазіологічному аспекті // Гуманітарний вісник : [зб. наук. праць] / Переяслав - Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. - Переяслав – Хмельницький, 2008. – Вип. 16. – С. 316 - 319.
2. Кравченко Л.О. Українська ономастика: антропоніміка: навч. посіб./ Л.О. Кравченко. – К.: Знання, 2014. – 239 с.
3. Свистун Н.О. Динаміка антропонімікону м. Тернополя XIX – XX ст.: [монографія] / Ніна Олександрівна Свистун. – Тернопіль: Крок, 211. – 308 с.
4. Скрипник Л.Г. Власні імена людей: словник-довідник/ Л.Г. Скрипник, Дзятківська Н. П. 2-е. вид., випр. – К.: Наукова думка, 1996. – 336с.

Савчук Ю.

Науковий керівник – доц. Свистун Н.О.

СКЛАДНІ БЕЗСПОЛУЧНИКОВІ РЕЧЕННЯ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ДАРИ КОРНІЙ «ЗВОРОТНІЙ БІК ТЕМРЯВИ»)

Різні питання синтаксису постійно перебували у колі досліджень багатьох учених. Особливий інтерес становлять різні види речень. Предметом наших наукових зацікавлень стали складні безсполучникові речення, які раніше в мовознавчій науці не розглядали як особливий структурний різновид. Про них говорили лише як про конструкції з пропущеними сполучниками. Проте, з часом вони почали викликати інтерес в багатьох науковців. Ще у працях М. Ломоносова, О. Востокова, О. Потебні, П. Фортунатова розглядалися окремі питання про безсполучниковий зв'язок. В останні півстоліття безсполучникові складні речення виокремилися в помітний напрям семантико-синтаксичних досліджень. Причиною такого зацікавлення стала запропонована в 50-их рр. XX ст. М. Поспеловим концепція про безсполучникові складні речення як особливий структурно-семантичний тип складних речень. Саме ці ідеї згодом продовжили такі українські мовознавці, як Б. Кулик, І. Вихованець, С. Бевзенко, С. Дорошенко та ін. І. Вихованець, наприклад, розглядає безсполучникові складні речення з недиференційованим синтаксичним зв'язком між частинами і виділяє їх семантичні класи [1, с. 350]. Протилежну думку висловила І. Кручиніна, виводячи складні безсполучникові конструкції за межі речень. Ці погляди знайшли підтримку в працях І. Слинська, Н. Гуйванюк та М. Кобилянської [4]. Вони визначають ці конструкції як «безсполучникові комунікати, оскільки в них відсутні основні граматичні ознаки складного речення» [5, с. 346]. Власну класифікацію щодо безсполучникових речень розробили О. Волох, М. Чемерисов та Є. Чернов [2]. Ми ж у своєму дослідженні послуговуємося напрацюваннями К. Шульжука.

Оскільки для нас лінгвістичний інтерес становлять складні безсполучникові речення, зазначимо, що це «речення, частини яких об'єднуються в єдине структурно-семантичне ціле інтонаційно, без допомоги сполучників і сполучних слів» [5, с. 346]. Характерною особливістю таких конструкцій є відсутність сполучників, подовжена пауза між предикативними частинами і відповідна інтонація. Надзвичайно актуальним є детальне дослідження речень з урахуванням структурного, семантичного, комунікативного аспекту.

Особливості функціонування складних безсполучникових речень у художньому тексті роману «Зворотній бік темряви» Дари Корній стали об'єктом нашої наукової розвідки.

Дара Корній – сучасна українська письменниця-прозаїк. Лауреат третьої премії «Коронації слова» за роман «Гонимарник» (2010). Роман «Гонимарник» був удостоєний відзнаки «Дебют року» від видання «Друг читача» та став лауреатом премії асамблеї фантастики «ПОРТАЛ-2011» – «Відкриття себе» імені В. Савченка. Саме після цієї книги творчість Дари Корній набуває все більшої популярності. Авторка отримала відзнаку «Вибір видавців» від «Коронації слова» у 2011 році за роман «Тому, що ти є». Роман «Зворотній бік темряви» – друга частина квадрології про зворотній бік. Варто зазначити, що авторська манера письма Дари Корній вирізняється невимушеністю, зрозумілістю, дотепністю, містичністю. Водночас у художньому тексті переважають складнопідрядні та безсполучникові речення. Це і стало вагомим чинником у виборі джерела дослідження.

Опрацьовуючи художній текст книги «Зворотній бік темряви» Дари Корній, ми вибрали п'ятдесят чотири безсполучникові речення із перших 10 розділів. За К. Шульжуком, складні безсполучникові елементарні речення поділяють на дві категорії: речення з однорідними частинами та речення з неоднорідними частинами. В опрацьованому тексті речення з однорідними частинами становлять біля 15% від усіх безсполучникових конструкцій. Їх поділяють на речення з часовими відношеннями та із зіставно-протиставними відношеннями. «У цих реченнях між складовими частинами існують часові (темпоральні) і зіставно-протиставні семантико-синтаксичні відношення» [5, с. 348]. Переважно у конструкції з часовими відношеннями перелічувальна інтонація, а присудки мають одну категорію часу. Наприклад: *Тут колись було море, тут мешкала вода* [3, с. 93]. Автор мало використовує такий тип, тому їх кількість становить усього 2%.

Речення із зіставно-протиставними відношеннями поділяються на три підвиди: 1) зі значенням зіставлення; 2) зі значенням протиставлення; 3) із зіставно-протиставними відношеннями. Специфіка речень першого підвиду характеризується тим, що у них «виражаються співвідношення двох схожих чи неоднакових явищ» [5, с. 349]. Типовою ознакою компонентів таких конструкцій можна вважати паралелізм. Наприклад: *І не треба було для цього прохати допомоги в Перемінника, вона й так добре все бачила* [3, с. 62]; *Лампочка вгорі перегоріла, штучне світло було назавжди втрачене, темрява занурила світ у безвихідь, земля та небо бунтували* [3, с. 99]; *Недарма вона отримала позначення, має в собі бісова дітка отой справжній стрижень* [3, с. 22]; *Мушля хотіла до моря, мушля хотіла додому* [3, с. 92]. Такі речення становлять 11%. Ще один підвид – речення зі значенням протиставлення. Вони характеризуються вираженням протилежних за змістом явищ. У художньому тексті натрапляємо на такий приклад: *Гарна зустріч – жахлики в голові та розпечене залізо* [3, с. 38], що становить 2% від загальної кількості. Тут помітно виражена контрастна невідповідність слів *гарна* та *жахлики*.

Речення з неоднорідними частинами опрацьовані більше детально. К. Шульжук зазначає, що в цих реченнях «найчастіше виражаються умовні, причинно-наслідкові, часові, допустові, цільові і пояснювальні семантико-синтаксичні відношення» [5, с. 350]. В опрацьованих розділах ми натрапили на 38 таких конструкцій, що становить 70% від усіх безсполучникових речень. Розглянемо кожен із видів на прикладах.

Часто в тексті натрапляємо на умовні речення, а саме зі значенням потенційної умови, в яких головні члени взаємопов'язані і виражаються формами майбутнього часу. Наприклад: *Посієси смерть – вродить смерть, посієси біль – вродять сльози, посієси розпач – народиши горе* [3, с. 94]; *Не розумієси нормальних слів – примусимо* [3, с. 72]. У тексті цей різновид становить 6%. «Речення ірреальної умови утворюються на основі умовного способу» [5, с. 351], однак Дара Корній уникає в своєму романі таких конструкцій.

Особливістю безсполучникових причинно-наслідкових речень є те, що причина і наслідок можуть міститись і в першій, і в другій частині. У зв'язку з цим їх співвідносять з певним типом складнопідрядних речень. Наприклад: *Остан зараз дорікав усім безсмертним – це вони допустили, не вберегли* [3, с. 94]. Це речення можна трансформувати у складнопідрядне із підрядним причини: *Остан зараз дорікав усім безсмертним, бо це вони допустили, не вберегли*. Або ж: *Зрештою, тут і цікавого наче нічого нема – вона була Птахою* [3, с. 27]; *Давай руку і йдемо вже – нас удома зачекалися* [3, с. 19], що можна співвіднести зі складнопідрядними: *Зрештою, тут і цікавого наче нічого нема, оскільки вона була Птахою; Давай руку і йдемо вже, тому що нас удома зачекалися*. Кількість таких речень така ж, як зі значенням умови – 6%. Ще одним різновидом речень з неоднорідними частинами є речення з допустовими відношеннями. У першій частині завжди зазначається умова, всупереч якій відбувається те, про що говориться в другій частині. Оскільки такі речення здебільшого використовуються в розмовному мовленні та фольклорі, то у романі вони відсутні.

Чимало мовознавців виділяють речення з цільовим значенням. Крім К. Шульжука, такий тип безсполучникових конструкцій виділяють І. Слинко, Н. Гуїванюк, М. Кобилянська. Вони зазначають, що «в першій частині конструкції виступають найчастіше дієслова руху чи пересування. Форми наказового способу першої частини супроводжуються переважно формами майбутнього часу в другій частині» [4, с. 653]. Проте в опрацьованому тексті речень цього виду не натрапляємо.

Найбільш уживаними в романі «Зворотній бік темряви» є речення з пояснювальними відношеннями, що становить 48% від усіх безсполучникових речень. У таких конструкціях друга частина пояснює, конкретизує першу. Так трактує не лише К. Шульжук, а й чернівецькі синтаксисти. Розглянемо

декілька прикладів таких речень: *Вони гарно виконують своє призначення – догоджають господарям* [3, с. 47]; *Забув попередити: ні до чого тут не торкайся* [3, с. 37]; *Бо продовжувати бесіду стало безглуздо: вона могла наговорити Мороку чогось не дуже пристойного* [3, с. 76]; *Рать Голів нашого світу довго вагалася: рятувати в ньому людей чи ні* [3, с. 97]; *Ага, ще раз повторюю: втікати з нашого світу не раджу* [3, с. 120]. Бачимо, що у всіх цих реченнях друга частина пояснює першу.

Є підвид безсполучникових речень, які неможливо співвіднести зі сполучниковими. К. Шульжук визначає їх як речення з пояснювально-приєднувальними відношеннями. Наприклад: *Варто тільки згадати еталон досконалості – світлу Птаху з її переконливою манерою висловлюватися, підказувати, втішати, наказувати* [3, с. 76]; *Поставила заслін і пообіцяла собі – жодна зараза віднині не зможе прочитати навіть найменшої її думки* [3, с. 70]; *Місяць метушливої тяганини світами у пошуках ключів від замкнених дверей серця – вони побували не в одному світі* [3, с. 130]; Такі конструкції у тексті становлять біля 7 % від усіх безсполучникових речень.

Крім описаних видів, деякі мовознавці виділяють й інші підвиди. Наприклад, О. Волох, М. Чемерисов, Є. Чернов у своїй класифікації виділяють речення з умовно-наслідковими відношеннями. На таку конструкцію натрапляємо в опрацьованому тексті лише раз, як-от: *Не стане трави – небо впаде на землю та роздавить нас* [3, с. 124].

Отже, проаналізувавши безсполучникові речення перших 10 розділів роману Дари Корній «Зворотній бік темряви», можемо зробити висновок про те, що авторка доволі часто послуговується ними у своїй творчості. Такі конструкції репрезентують різновиди безсполучникових речень, допомагаючи краще сприймати написане. Вона намагається урізноманітнювати текст, використовуючи весь стилістичний потенціал таких конструкцій. Можемо припустити, що при подальшому опрацьованні творів цієї письменниці вдасться знайти ті підвиди безсполучникових конструкцій, які були відсутні у перших розділах. Пропонована стаття відкриває перспективу подальшого дослідження складних безсполучникових речень у романах «Зворотній бік світла», «Зворотній бік темряви», «Зворотній бік сутіні», «Зворотній бік світів» Дари Корній.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови: Синтаксис / І. Р. Вихованець. – К.: Либідь, 1993. – 368 с.
2. Волох О. Т. Сучасна українська літературна мова : Морфологія. Синтаксис / О. Т. Волох, М. Т. Чемерисов, Є. І. Чернов. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Вища шк., 1989. – 334 с.
3. Корній Д. Зворотній бік темряви : роман / Дара Корній; передм. Г. Пагутяк; художн. О. Семякін. – Харків: Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2013. – 320 с.
4. Слинко І. І. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання / Слинко І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. – К.: Вища школа, 1994. – 670 с.
5. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: [підручник для студ. вищ. навч. закл.] / К. Ф. Шульжук. – К.: Академія, 2010. – 408 с.

Навозняк О.

Науковий керівник – проф. Лановик З.Б.

ХУДОЖНЄ ВТІЛЕННЯ ОСОБИСТОЇ ДРАМИ Е.М.РЕМАРКА У РОМАНІ «ТРИУМФАЛЬНА АРКА»

Література ХХ століття розвивалася під впливом двох світових воєн. Письменники цієї доби у своїх творах закликали суспільство до людяності та гуманності. Більшість із них були не лише свідками, а й учасниками війни, яка ставала точкою відліку нового життя. Яскравими представниками німецької прози цього періоду є Е.М.Ремарк, Г.Белль, Б.Брехт.

Еріх Марія Ремарк відомий в першу чергу як автор антимілітаристських творів, борець за мирне життя. Про це свідчать його романи «На Західному фронті без змін» (1929), «Три товариші» (1937), «Триумфальна арка» (1946), «Іскра життя» (1952), «Чорний обеліск» (1957) та інші, присвячені темі страждань і важкої долі німецької нації у складних історичних умовах. Проте його твори – це не лише проблема нищівного впливу війни, це також його особисті переживання, які письменник переживав упродовж усього життя і висвітлює у своїх творах.

Творчість Е.М.Ремарка досліджували багато літературознавців з точки зору теми «втраченого покоління», теми війни і миру, проблем післявоєнної адаптації. Д.Затонський написав книгу «Еріх Марія Ремарк, или Двадцать лет спустя» [3], в якій описав долю письменника-емігранта як заручника власних життєвих обставин. Л.Бояджиєва описала пристрасне, але нещасливе кохання Е.М.Ремарка і М.Дітріх [1]. І.Фрадкін досліджував твори письменника, звертаючи особливу увагу на ідейно-тематичну еволюцію його творів [8]. А.Т.Ніколаєва написала книгу «Творчість Ремарка-антифашиста» [5]. Мало досліджуваним досі залишається унікальний феномен Ремарка-автобіографіста: як його життєві шляхи висвітлені у художніх творах письменника.

Метою статті є дослідити творчу інтерпретацію особистої драми Е.М.Ремарка і М. Дітріх у